

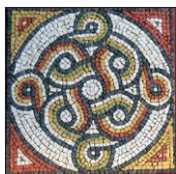
■ Τὸ ἄθλημα τῆς διάκρισης ἀληθείας καὶ πλάνης

Ἀλήθεια καὶ πλάνη ὑπὸ τὴν προοπτικὴν τῆς *Ποιμαντικῆς Ψυχολογίας** Περὶ νοσηρῶν αἵρεσιολογῶν (Μέρος Α')

Ἀγαπητὲς καὶ ἀγαπητοί, ἡ **διάκριση ἀλήθειας καὶ πλάνης** (στὴν ὁποία ὁ μακαριστὸς π. Ἀντώνιος Ἀλεβιζόπουλος ἀφιέρωσε τὴν ζωὴ του) ἔχει μεγίστη σημασία, ὄχι μόνο γιὰ τὴν αὐτοσυνειδησία ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν καὶ τὴν σωτηρία μας, ὅπως εἶναι αὐτονόητο, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν καλύτερη κατανόηση τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἔχουν πέσει θύματα αἱρέσεων καὶ *σεκτῶν*. **Ὅπως** θὰ προσθέσω σὲ αὐτὴ τὴν *Εἰσήγηση*, καὶ γιὰ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴ τὴν ἐσωτερικὴ λειτουργία τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ σημερινὸς *μετανεωτερικὸς* ἄνθρωπος, ὅσο περισσότερο ἀποσυνδέεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία καὶ τὴν Παράδοση (ἀλλὰ ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὶς ιδεολογίες), τόσο περισσότερο ἐμφανίζεται ἐπιρρεπὴς στὴν **ἐμπειρία**, τὴν ὁποία ἔχει μετατρέψει σὲ αὐτοσκοπὸ. **Ἡ** πραγματικότητα αὐτὴ ἀποτελεῖ παραπροϊὸν τῆς *νεωτερικῆς* ἐμφασης στὰ συναισθήματα, ἡ ὁποία κατὰ τὴν γνώμη μου δὲν συνιστᾷ κακὴ ἐξέλιξη. **Πράγματι**, χρειαζόμασταν περισσότερη προσοχὴ στὰ συναισθήματα ἐν συγκρίσει μὲ τὴν παραδοσιακὴ κοινωνία. **Ὅμως** τὸ *νεωτερικὸ* αὐτὸ βῆμα τὸ παρέλαβε ἡ *μετανεωτερικότητα* μὲ τὸν ἄκρατο ὑποκειμενισμό της καὶ τὸ ἀπολυτοποίησε. **Ἡ ἐμπειρία** πλέον ἔχει γίνῃ τὸ ἔμβλημα τοῦ *μεταμοντερνισμού*. **Στὴν** συνέχεια ἡ «Νέα Ἐποχὴ» μετέτρεψε τὴν ἐμπειρία σὲ κύριο ἐργαλεῖο της. **Ἐχει** πλέον ἀναπτυχθεῖ μία **ἐμμονικὴ ἐπιδίωξη τῆς ἐμπειρίας** ὡς **ἐγωκεντρικῆς αὐτοαναφορᾶς**, κάτι ποὺ ἀπαντᾶται κατεξοχὴν σὲ αἱρέσεις καὶ σέκτες.

Ἔτσι εὐλόγα καὶ ἀναπόφευκτα τίθενται ἐρωτήματα ὅπως: **«Γιατί** εἶναι αὐτὲς οἱ **ἐμπειρίες** προβληματικές;» ἢ «τί κάνει αὐτὲς

τις ἐμπειρίες ταυτόχρονα ἐλκυστικές ἔτσι, ὥστε οἱ αἰρέσεις καὶ οἱ σέκτες νὰ πολλαπλασιάζονται;» ἢ «γιατὶ καταστροφικοὶ χῶροι ὅπως οἱ αἰρέσεις καὶ οἱ σέκτες μποροῦν νὰ παράγουν εὐχάριστες ἐμπειρίες;» ἢ «τί εἶδους προσωπικότητες ἐλκονται ἀπὸ τις ἐμπειρίες αὐτές;» καὶ τέλος «ἀποτελοῦν οἱ ἐν λόγῳ ἐμπειρίες μονοπώλιο τῶν αἰρέσεων καὶ τῶν σεκτῶν;».

Ἄς ἔχουμε ὑπόψη, κατ' ἀρχήν, ὅτι ἐλάχιστοι ἄνθρωποι εἰσέρχονται σὲ αἰρέσεις ἢ σέκτες ἐπειδὴ θαύμασαν τὸ ὄπλοστάσιο τῶν ἰδεῶν τους. **Γ**ενικῶς ὁ ἄνθρωπος δὲν παραδίδει τὴν ζωὴ του σὲ κάποιον ἀπλῶς καὶ μόνο ἐπειδὴ τὸν ἔπεισε διανοητικά, παρ' ὅλο πὺ ἡ διανοητικὴ περιέργεια μπορεῖ γιὰ ἀρκετοὺς στὴν ἀρχὴ μόνο νὰ ἀποτελέσῃ κάποιο κίνητρο. **Ὁ** ἄνθρωπος, ὅμως, παραδίδεται σὲ ὅποιονδήποτε θὰ τὸν λυτρώσῃ ἀπὸ τὰ δυσάρεστα συναισθήματά του ἐφοδιάζοντάς τον μὲ ἄλλα εὐπρόσδεκτα. **Αὐτὸ** θεωρῶ σκοπίμο νὰ τὸ κρατήσουμε κατὰ νοῦν, διότι κάποιες φορὲς ἐμφανίζομαστε ὡς Ἐκκλησία μὴ συντονισμένοι μὲ τὴν πραγματικὴ κατάστασιν τῶν ἀνθρώπων: αὐτοὶ ζητοῦν συναισθηματικὲς ἀλλαγὰς καὶ ἐμεῖς τοὺς προσφέρουμε ἀπολογητικὴ πληροφόρηση γιὰ τὴν διάνοια. (**Λ**έγοντας αὐτὸ δὲν ὑποτιμοῦμε τὴν ἀνάγκη κατήχησης τοῦ λαοῦ, ἢ ὅποια ὄντως παρουσιάζει πελώρια καὶ ἀποκαρδιωτικὰ κενά).

Ὅλοι γνωρίζουμε γιὰ τὸ σύγχρονο κίνημα τῆς «πνευματικότητος». **Εἶναι** προφανές, ὅτι αὐτὸ ἐμφανίσθηκε γιὰ νὰ καλύψει ἓνα κενό. **Ἡ** παραδοσιακὴ θρησκευτικότης στὰ πλαίσια τῶν γνωστῶν θρησκειῶν πρὸ πολλοῦ δὲν ἐπαρκεῖ γιὰ νὰ ξεδιψάσῃ τὴν ὑπαρξιακὴ ἀναζήτησιν, ἀλλὰ καὶ τὸ *ρίγος τοῦ βιώματος*. **Ὁ** ἄνθρωπος ψάχνει γιὰ κάτι πὺ θὰ τὸν δονήσῃ καὶ θὰ τὸν ἐμπνεύσει. **Πολλὲς** πλάνες, ὅμως, εἶχαν ὡς προθάλαμό τους τὴν ἀναζήτησιν τῆς δῆθεν «πνευματικότητος».

Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἔχει θέσιν καὶ ἡ παρατήρησις πὺς εἰδικὰ ὁ Χριστιανισμὸς βιώνει μιὰ πρωτοφανῆ κρίσιν ξεθωριάματος καὶ ἀνορεξίας στὸν ἀνεπτυγμένο κόσμον. **Ἄ**ν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ὁλόκληρος ὁ περὶ «πνευματικότητος» προβληματισμὸς ὑπογράφει τὴν χρεωκοπία τοῦ ὑπαρκτοῦ Χριστιανισμοῦ. **Ἐ**πισημοποιεῖ τὴν ἀποτυχία τῶν Χριστιανικῶν ὁμολογιῶν νὰ ἐμπνεύσουν μιὰ βαθύτερη σχέσιν μὲ τὸ ἱερό, μιὰ θρησκευτικότητα μὲ χυμοὺς ζωῆς, μιὰ πιὸ πηγαία διάπραξιν τοῦ καλοῦ πὺ δὲν θὰ ἀποτελεῖ ἀπλῶς συμμόρφωσις. **Κ**άθε ἡθικὴ χωρὶς ἐμπνευσιν εἶναι βαρετὴ, καὶ ἡ ἀνία ἀποτελεῖ θανάσιμη ἀπειλὴ γιὰ τὸν μετανεωτερικὸ ἄνθρωπον.

Οἱ ποικίλες μορφές πλάνης, εἰδικὰ ὅσες ἐμπνέονται ἀπὸ τὴν «Νέα Ἐποχή», ἐπικυρώνουν τὴν ληξιαρχικὴν πράξιν θανάτου τοῦ ὑπαρκτοῦ Χριστιανισμοῦ, τὴν ὁποία κάποτε διατύπωσε ὁ Νίτσε. **Ῥ**οὐ ἐπειδὴ δὲν χρειάζομαστε ὅσα ἐκπροσωπεῖ ἡ «πνευματικότητα», ἀλλὰ ἀκριβῶς ἐπειδὴ τὰ χρειάζομαστε καὶ δυσκολευόμαστε νὰ τὰ βροῦμε στὶς θρησκείες, ὅπως αὐτὲς βιώνονται σήμερα.

Ἡ ἀποτυχία μας ἔγκειται στὸ γεγονός, πὼς ἡ Ἐκκλησία δὲν λειτουργεῖ στὴν πλειονότητά της ὡς ὁ φυσικὸς χώρος, ὅπου ὀξύνεται ἡ ὑπαρξιακὴ νοημοσύνη, προάγεται ἡ ἔμφυτη ἠθικότητα, βαθύνεται ἡ συναισθηματικὴ **ἐμπειρία**, ἐνισχύεται ἡ κοσμικὴ (cosmic) εὐαισθησία.

Ἄν ἔλκει, μὲ ἄλλα λόγια, τὸν καλοπροαίρετο ἐκκοσμικευμένο ἄνθρωπο ποὺ εἶναι διατεθειμένος νὰ ἐξέλθῃ τῶν περιορισμῶν τῆς καθημερινότητος καὶ τῆς τεχνοκρατίας, ὥστε νὰ ἀνοιχθεῖ στοὺς ὀρίζοντες τοῦ ἀπείρου. **Κ**αὶ νὰ πεισθεῖ ἔτσι, ὅτι τὸ ἄπειρο εἶναι Πρόσωπο.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη, τὸ νὰ βιώνεται τὸ χριστιανικὸ μήνυμα ὡς παρωχημένο καὶ βαρετὸ ὀφείλει πολλὰ καὶ στὶς μετανεωτερικὲς ἐξελίξεις, οἱ ὁποῖες ἔφεραν στὸ ἐπίκεντρο τοῦ ἐνδιαφέροντος τὴν ἐμπειρία. **Ῥ**προσωπικὸς χαρακτήρας τῆς **ἐμπειρίας**, μὲ τὴν ἐλκυστικὴν ιδιότητα τῆς μοναδικότητος, ἡ ὁποία τὴν συνοδεύει, κατέστησαν τὸ *μετανεωτερικὸ* ὑποκείμενο καὶ τὸ αἰσθητήριό του κριτήριο τῆς ἀλήθειας καὶ παραμέρισαν θεαματικὰ τὶς συλλογικὲς ἀντιλήψεις ποὺ ἐκ παραδόσεως κληροδοτοῦντο ἀπὸ τὴν μιὰ γενιὰ στὴν ἄλλη.

Μὲ ἄλλα λόγια, ὁ Χριστιανισμὸς στὸν σύγχρονο κόσμον ἔχει καταστεῖ βαρετὸς καὶ γι' αὐτὰ ποὺ πρεσβεύει καὶ γιὰ τὸν τρόπο ποὺ τὰ προσφέρει. **Κ**αὶ ἐπειδὴ δὲν μπορεῖ πιά νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν διάνοια τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ δὲν λογίζεται πιά ἡ διάνοια ὡς ὁ «τόπος» τῆς ἀλήθειας.

Τώρα τὸ ζητούμενο εἶναι ἡ «πνευματικότητα» καὶ μάλιστα διαχωρισμένη ἀπὸ τὴν θρησκεία. **Μ**ία πνευματικότητα ποὺ παίρνει ἀπόσταση ἀπὸ τὴν θεσμοποιημένη θρησκευτικότητα τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀποκτᾷ γνωρίσματα ἀτομικῆς ψυχολογικῆς **ἐμπειρίας**, ἡ ὁποία ἐνδέχεται νὰ φτάσῃ μέχρι τὴν νεοεποχίτικη «διεύρυνση τῆς συνειδητότητας».

Αὐτὸς ὁ ὅρος περιγράφει τὸν ἄνθρωπο ἐκεῖνο ποὺ ἀρχίζει νὰ αἰσθάνεται πράγματα ἔξω ἀπὸ τὴν συνηθισμένην καθημερινότητα, τὰ ὁποῖα καὶ τὸν ἐξευγενίζουν. **Υ**ποτίθεται, ὅτι μέσα ἀπὸ τὴν *διεύρυνση* αὐτὴ ἔρχεται ὁ ἄνθρωπος σὲ ἐπαφὴ μὲ ὁλόκληρο τὸ σύμπαν, μὲ τὴν ἁρμονία καὶ τὴν ἀλήθεια τοῦ κόσμου.

Στὰ πλαίσια τῆς μετανεωτερικότητας, ἐπίσης, ζοῦμε καὶ ἓνα κλίμα σχετικισμοῦ: «**Π**ολὸ καλὸ πρᾶγμα ἡ πίστη. **Δ**ὲν ἔχει σημασία ποῦ πιστεύετε, ἀρκεῖ νὰ πιστεύετε, ἂν αὐτὸ σᾶς βοηθᾷ ψυχολογικά, ἂν σᾶς δίνει ἡρεμία καὶ νόημα ζωῆς». **Γ**ι' αὐτὸ καὶ σήμερα ἔχει μειωθεῖ αἰσθητὰ ἡ ἀθεΐα μὲ τὴν συνακόλουθην εἰρωνεία καὶ ἀπαξίωση. **Σ**τὴν ἐποχὴ μας εὐνοεῖται ἡ ἀτομικὴ σύνθεση τοῦ 'πιάτου' ἀπὸ τὸν πλούσιο 'μπουφὲ' τῶν θρησκευτικῶν πίστεων. **Ε**ν ὀλίγοις, ἡ ἀλήθεια στὴν *Προνεωτερικὴ* κοινωνία εἶναι ἀναμφισβήτητη, στὴ *Νεωτερικὴ* ἀμφισβητήσιμη, στὴν *Μετανεωτερικὴ* ἀδιάφορη.

Μπροστὰ σὲ αὐτὴ τὴν γοητευτικὴ ἐπιστράτευση τῶν βιωματικῶν λειτουργιῶν καὶ τῶν δυνάμεων τοῦ ἀσυνειδήτου, τί πιθανότητες ἐπιτυχίας θὰ ἔχει μιὰ παραδοσιακὴ κατήχηση; **Η** μάχη εἶναι ἄνιση: ὁ συλλογισμὸς καὶ ἡ βούληση ἔχουν νὰ ἀναμετρηθοῦν μὲ τὸ *ρῖγος τῆς ὑπαρξῆς*.

Κάποια στιγμή θυμάμαι, ὅτι ἐξεπλάγην ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν βιβλίων ποὺ ἀναλύουν τὶς δογματικὲς ἀλήθειες τῆς πίστεως μας. **Ε**χουμε πλημμυρίσει ἀπὸ κατηχήσεις «ξύλινες» καὶ ἀνιαρὲς –τὸν εὐκόλο δρόμο, ἀλλὰ ἀπομένει νὰ παραδεχθοῦμε ταπεινά, πὼς ὁ τόπος μας στάθηκε ἀνίκανος νὰ παραγάγει συγγραφεῖς τύπου Σμέμαν, οἱ ὁποῖοι νὰ εἶναι σὲ θέση νὰ διατυπώσουν τὴν Ὁρθόδοξη Θεολογία μὲ τρόπο ποὺ νὰ ταιριάζει στὸν σύγχρονο ἄνθρωπο.

Τὸ ἄθλημα νὰ συναντήσῃ κάποιος τὸν ἀληθινὸ «Θεὸ τῶν πατέρων ἡμῶν», ἀποκαλυπτόμενον μέσα στὴν ἱστορικὴ πορεία τῶν ἀνθρώπων, συνήθως πραγματοποιεῖται μετὰ ἀπὸ μακρὰ καὶ ἐπίπονη προσωπικὴ πορεία, συνοδευόμενη ἀπὸ συστηματικὴ καλλιέργεια τῆς πνευματικῆς ζωῆς. (**Δ**ὲν μιλῶ γιὰ τὴν ἀναπόφευκτα σκληρὴ καὶ διὰ βίου προσπάθεια νὰ οἰκειωθοῦμε προσωπικὰ τὸν Ἀποκαλυπτόμενο, ἀλλὰ γιὰ τὴν ἀνάγκη νὰ αἰσθανθοῦμε τὴν ὑπαρξὴ Του νὰ φανερώνεται μέσα ἀπὸ τοὺς μαθητὲς Του). **Θ**ὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἔτσι;

Εἶναι λοιπὸν φυσιολογικὸ νὰ ἀποτελεῖ ὁ χριστιανικὸς κόσμος μιὰ *ιδιοτροπία τῆς ἱστορίας*, ὥστε νὰ ἀναγνωρίζεται ὡς τέτοιος μόνον ἀπὸ μιὰ *ἐλίτ* τῆς διάνοιας, μέσα ἀπὸ τὴν διαμεσολάβηση τοῦ γνωσιακοῦ-πληροφοριακοῦ στοιχείου καὶ μετὰ ἀπὸ ἐκτεταμένες ἐπεξηγήσεις τῆς χριστιανικῆς ιδιολέκτου, ὅπως αὐτὴ ἀποκρυσταλλώθηκε τόσο στοὺς ὅρους ὅσο καὶ στὰ σύμβολα μετὰ ἀπὸ αἰῶνες ἱστορικῶν περιπετειῶν, συνδεδεμένων μάλιστα μὲ συγκεκριμένα ἔθνη; **Κ**αὶ εἶναι καταδικασμένοι οἱ κληρικοὶ νὰ ἀποτε-

λοῦν τοὺς διερμηνεῖς, ὅχι τῆς ἀποκάλυψης τοῦ Θεοῦ, ὅπως πράγματι ἐκλήθησαν νὰ εἶναι, ἀλλὰ τῶν βυζαντινῶν ὑπολειμμάτων ἢ τῶν συγκυριακῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπιλογῶν ποὺ παγιώθηκαν ὡς μόνιμες, δικαιολογοῦντες τὰ ἀδικαιολόγητα καὶ λειτουργοῦντες ὡς ἀναχώματα στὴν δυσφορία τῶν «ἀμυήτων»;

Γιατί νὰ μὴν κερδίσει ἡ Ἐκκλησία τὴν μάχη τῆς ἐμπειρίας; **Μ**ὲ ἄλλα λόγια, γιατί ἡ συγκεκριμένη στὸ «ἐδῶ καὶ τώρα» πορεία τῆς Ἐκκλησίας νὰ μὴν εἶναι ἀρκετή, ὥστε νὰ ἀποτελεῖ «κράχτη» πρὸς τὴν Βασιλεία; **Γ**ιατί ἡ ἱστορία, ὅπως ἀποτυπώθηκε στὸν χῶρο καὶ στὸν τρόπο τῆς λατρείας, καθὼς καὶ στὸ σκεπτικὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὀργάνωσης, νὰ μὴ διατηρεῖ τὴν ἐλκυστικότητα τῆς ἀποκάλυψης καὶ τὴν φρεσκάδα τῆς πρόσληψης; **Κ**αθόλου παράξενο συνεπῶς ποὺ ἡ δημώδης καὶ κοινόχρηστη θεολογία ἀντανakλᾷ τὴν γενικώτερη ἀλλοτρίωση μὲ τὸ νὰ εἶναι ὅ,τι ὁ σύγχρονος ἀπεχθάνεται περισσότερο: βαρετή.

Ἀδίκως οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ψάχνουμε γιὰ τὶς αἰτίες τῆς κακοδαιμονίας μας στοὺς «ἐχθροὺς» τῆς Ἐκκλησίας. **Εἶ**ναι ἐπειδὴ πεισματικά ἀρνιόμαστε νὰ παραδεχθοῦμε, ὅτι ἀπὸ τὰ Βυζαντινὰ ἤδη χρόνια ἡ Ἐκκλησία ἄρχισε νὰ ὑφίσταται μιὰ βαθμιαία ἀλλοίωση. **Ἐ**πρόκειτο γιὰ ἀποκλίσεις ἀπὸ τὸ φρόνημα, ὅχι εὐκολὰ ὁρατὲς ὥστε νὰ καταδικαστοῦν ὡς αἵρεση, ἀλλὰ οὔτε καὶ θεμιτὲς παραλλαγές τοπικοῦ χαρακτῆρα. **Τ**ὸ μαζικὸ ἄνοιγμα τῆς Ἐκκλησίας στὰ πλήθη ἐπέφερε δραματικὲς μεταβολές τοῦ φρονήματος, τὶς ὁποῖες ἦταν προφανῶς ἀδύνατο νὰ διανοηθοῦν καὶ νὰ προβλέψουν ὅσοι εἶχαν πανηγυρίσει γιὰ τὴν ἀπότομη ἀνατροπή, γιὰ τὸ πέρασμα ἀπὸ τοὺς διωγμοὺς στὸν θρίαμβο.

Μὲ τὰ χρόνια καὶ τὶς ἱστορικὲς περιπέτειες προστέθηκαν καὶ ἄλλα βάρη ἔτσι, ὥστε νὰ μὴν ἀναγνωρίζουμε τοὺς ἐαυτοὺς μας. **Μ**οιάζουμε μὲ τὸν ἄρρωστο ποὺ δὲν καταλαβαίνει τί ἔχει ἀλλάξει ἐπάνω του, ἀλλὰ τοῦ τὸ ἐπισημαίνουν οἱ ἄλλοι καὶ αὐτός, ἐξοικειωμένος πιά μὲ τὰ συμπτώματα, ἀρνεῖται νὰ τὸ πιστέψει. **Ἀ**γκυροβολήσαμε στὴν συνήθεια καὶ στὸ κράτος, ἐγκλωβισθήκαμε στὰ αἰσθητὰ καὶ στὴν ἱστορία, ἀντικειμενικοποιήσαμε τὴν διάκριση ἱεροῦ καὶ βέβηλου. **Ὅ**λα ἐτοῦτα συνιστοῦν ἔκπτωση τοῦ ὀρθοδόξου φρονήματος.

(Ἔπεται τὸ μέρος Β')

(*) Περιοδ. «Διάλογος», ἀριθμ. 109/Ἰούλιος-Σεπτέμβριος 2022, σελ. 6-11.
● Τοῦ Πρωτοπρ. Βασιλείου Θερμοῦ, Ἀναπληρωτοῦ Καθηγητοῦ Α.Ε.Α.Α. ● **Ἐ**πιμέλ. ἡμετ.